

Lone Eibye Mikkelsens translokationstale

Taler

Lone Eibye Mikkelsen
Rektor på Aarhus
Katedralskole

Dato

23. juni 2023

Sted

Aarhus Katedralskole

Kære studenter

Prøv at huske 3 år tilbage i tiden. Til en augustdag i 2020, hvor I startede her på skolen. I blev modtaget en klasse hver for sig i festsalen, I sad med behørig afstand og fik en intro til skolens IT-systemer, og så var det ellers hjem til virtuel undervisning. Den mest mærkelige og absurde skolestart, man kan forestille sig, og som krævede noget helt særligt af jer. Senere kom I ind på skolen og lærte hinanden at kende, men i december var den gal igen, landet lukkede ned, og vi overgik til virtuel undervisning – noget af en mavepuster for 9 1-g-klasser, der endelig skulle til at gå rigtigt i gymnasiet. Men I holdt ud og havde et fantastisk gå-på mod til at deltage i undervisningen, i de virtuelle morgensamlinger og fællestimer. Og vi sang sammen – virtuelt. Der skulle gå mere end 100 lange dage, hvor I kun mødtes på skærmen, inden I igen kom ind til fysisk undervisning på skolen, til testcenter og senere mundbind.

Prøv så at huske to år tilbage: 2.g - en normal skolestart og vi undgik nedlukninger, men I fik alligevel virtuel undervisning fra tid til anden, enten når I selv var syge og fulgte med hjemmefra, eller når en af jeres lærere måtte undervise virtuelt på grund af Coronasmitte. Igen holdt I ud og var med til at få kickstartet alle skolens mange elevstyrede aktiviteter igen. På skolen var vi utroligt bekymrede for, om vi havde mistet noget af det vigtigste på skolen, nemlig det gode elevmiljø med masser af elevengagement og fællesskab, men I gjorde alle bekymringer til skamme og kastede jer meget imponerende ud i både at deltage i og styre alle mulige aktiviteter. Og nu kunne vi synge sammen her på skolen.

Heldigvis har 3.g været et helt normalt år, hvor I forhåbentligt trods afleveringer, 4.blok, mørke vinterdage osv. har nydt et ganske almindeligt

skoleår. Hvor man er blevet glad for, at der kunne afholdes fællestimer uden restriktioner, at juleafslutningen igen blev den gamle gode traditionsrige, at der kunne afholdes julebazar osv., osv.

Det er tre meget forskellige skoleår, som I kan se tilbage på, og hvor har I klaret det godt. I har nemlig insisteret på fællesskabet, på sammenholdet og det gode læringsmiljø trods alle mulige former for forhindringer undervejs. Det er selvfølgelig også kommet med en pris. Det har ikke været let at komme igennem de lange perioder alene derhjemme. Der har skullet arbejdes for det sociale sammenhold i klasserne, men jeg håber, at I trods alt kan se tilbage på tre dejlige år og vide med jer selv, at I kan klare forandringer, omskiftelser, nye vilkår og få det bedste ud af det hele. Tak fordi I har været eksponenter for fællessangen og fællesskabet.

Vi er stolte af jer her på den gamle skole. En stor cadeau til jer alle og ikke mindst et kæmpestort tillykke med jeres eksamen. Hvor er det godt gået at styre igennem alt dette. Ovenikøbet med bravour. I har været dygtige og også haft nogle dygtige lærere.

Også et stort tillykke til jeres familier og pårørende. I må også være stolte af denne flok unge mennesker, der kan kunnet stå alt dette igennem. Og jeg er sikker på, at I nyder studenterugen og alle festlighederne sammen med dem.

Kære studenter, I har knoklet her den sidste tid, men også gennem de tre år her på skolen. Der har været lange dage, masser af afleveringer og lektier. Hvis I en gang i mellem har haft brug for at tage en slapper og bare dovne, så er det vist helt forståeligt.

For vi danskere knokler som aldrig før og lever til fulde op til Grundtvigs ord og ønske om et virksomt liv på jord. Vi er enormt virksomme i Danmark. Arbejdsstyrken har aldrig været større, vi er næsten alle sammen i arbejde, faktisk er der kommet mere end 50.000 flere i arbejdsstyrken inden for det sidste år. Dette skyldes, at flere danskere kommer i arbejde, at der kommer udenlandsk arbejdskraft til landet, og at de ældre går senere på pension. Ifølge økonomerne og regeringen er det, hvad der skal til for at sikre velfærden, have penge til klimaet og holde balance i dansk økonomi.

Så vi går på arbejde ud fra et økonomisk incitament, men der er bestemt også

mange andre grunde. For mange af os er arbejde og også uddannelse en mulighed for at være en del af fællesskabet, for at udvikle os og bidrage, og det vil vi jo gerne alle sammen. Ydermere er arbejdet en del af vores identitetsdannelse og selvforståelse, vi er altid hurtige til at spørge andre eller selv fortælle om, hvad vi laver, og mister man arbejdet eller går man ikke på en uddannelse, kan man være bange for, hvordan andre ser på en. Det er jo egentligt paradoksalt, at vi alle arbejder så meget, når tid ser ud til at være en af de knapteste ressourcer i folks liv.

Men der er status i at have travlt – og det tror jeg ikke kun gælder os helt voksne men også jer. Der var ikke status i at have travlt for de gamle grækere, der ville have set underligt på os, når vi styrter rundt, men de havde nok også folk til det grove arbejde! I middelalderen blev dovenskab af den kristne kirke formuleret som en synd. Det betyder indførelse af en særlig arbejdsetik her i landet, hvor det er en pligt for mennesket at udføre sit daglige arbejde, og er en af grundene til, at vi nærmest har en religiøs dyrkelse af arbejdet.

I dag er arbejdet og uddannelsen også blevet en del af individualiseringen. Vi skaber os selv, hvem vi er, og vi tror af og til, at vi kun er noget i kraft af, hvad vi præsterer, ikke i kraft af os selv som menneske, og det er oven i købet blevet vores eget ansvar at skabe os selv.

I dag har normerne fra arbejdet næsten også invaderet fritidslivet, hvor vi optimerer og strukturerer for at kunne nå det hele. Alt hvad vi foretager os skal helst have en funktion. I kender det godt. I har også masser af planer og oversigter i jeres kalender og dagligdag for at kunne nå det hele, skolen, lektier og opgaver, fritidsinteresserne, fritidsarbejdet, vennerne, kæresten og familien. Og jeg ved, at I af og til føler jer spændt ud mellem de mange ting, I gerne vil, eller synes I bør nå og den knappe tid, der er til det. For I vil gerne gøre det hele godt og det er bestemt prisværdigt, men det betyder også pres, hvis man har svært ved at prioritere. Og er det nu den rigtige måde at leve livet på? Altid at haste videre til det næste på dagsordenen, i kalenderen? Altid at prøve at leve op til alt det man tror andre eller samfundet forventer af en?

I dag ser vi små opgør mod at knokle så meget. Der er indført 4-dages arbejdsuger på nogle arbejdspladser, og der er fænomenet ”quiet quitting”, hvor man ikke siger op, og heller ikke udfører sit arbejde dårligt, men ikke går efter overarbejde og ekstra opgaver og mere ansvar eller forfremmelse, og således selv

minimerer arbejdsindsatsen, mens man er på job, og dermed selv skaber mere plads til fritid. Der er også unge med alle typer af uddannelser, der ikke længere vil arbejde på fuld tid, men aktivt søger deres første stilling på nedsat tid for at have tid til andre ting i livet, ligesom nogle undersøgelser viser, at markant flere højtuddannede foretrækker mindre arbejdstid fremfor mere i løn.

Og er det nu uproduktivt og dumt at være doven og bruge tid på at lytte til græsset, der gror? Er det ligefrem samfundsskadeligt, hvis vi alle bliver mere dovne? Det tror jeg ikke. Vi kan jo igen lytte til de gamle grækere, der hyldede den frie tid, som mennesket skulle bruge på at udvikle eller danne sig selv, og som anså den kontemplative tænkning for at have den højeste status.

Dovenskaben kan også ses som en drivkraft til at opfinde nye metoder til at optimere arbejdsgange og finde nye løsninger, så arbejdet blive letter og måske også sjovere. Bill Gates har sagt, at ”jeg vælger en doven person til at gøre det hårde arbejde, for en doven person vil finde en nem måde at gøre det på”.

Også fremtidsforskeren Liselotte Lyngsø kalder dovenskab for en afgørende drivkraft og fortæller, at man inden for hjerneforskningen ser dovenskab som en del af reptilhjernen, hvor vi som art derfor stadig er optaget af at bruge så få kræfter for at overleve som muligt. Hun mener, at dovenskaben er ved at få en højere status og ser også tegn på en mindre tidsrevolution, hvor mange ikke længere vil leve hele deres liv efter et ur, men efter et værdikompass.

For nogle år siden opfordrede også Dronningen os i sin nytårstale til af og til at gøre noget unyttigt, og ikke mindst pandemien har betydet, at mange har skiftet prioriteter og hellere vil bruge tid med familie og venner end at lægge så mange arbejdstimer uden for hjemmet. Så måske burde vi hellere hylde dovenskaben end at udskamme den? Måske er der hjælp på vej, måske kan vi bruge ChatGPT og den kunstige intelligens til at arbejde mindre?

Jeg spurgte faktisk, måske som et udslag af dovenskab, ChatGPT'en om dovenskab var en god ting og fik svaret: ”Dovenskab er generelt set ikke en god ting, da det indebærer manglende motivation og indsats for at udføre nødvendige opgaver eller opnå ens mål.”. Jeg tænker, at der endnu er nogle input, som den mangler for at give en nuanceret analyse. ChatGPT'en gav mig faktisk også et par vitser om dovenskab og et lille ubehjælpsomt digt, som den selv havde skrevet. Det vil jeg alt sammen spare jer for!

Lige nu er kunstig intelligens dog med rette et af de mest hotte samtaleemner politisk og uddannelsespolitisk, og her taler jeg ikke om, at man kan bruge den til at skrive opgaver eller sågar taler i stedet for at skrive dem selv, for det er for mig at se slet ikke den vigtigste diskussion. Den kunstige intelligens kommer til at betyde en teknologisk revolution og en ændring af uddannelsessystemet, så den vigtige diskussion er nærmere, hvad kunstig intelligens vil betyde for os alle fx i forhold til at kunne håndtere klimaproblemer og sætte færre aftryk på jorden og efterlade den i så god stand som muligt til de kommende generationer, men også i forhold til at øve indflydelse på det arbejdsmarked, som I på langt sigt bliver en del af og på kort sigt til at forandre den videregående uddannelse, som I sikkert går i gang med enten nu eller sandsynligvis først om et par år. Kan den hjælpe os til leve andre liv, hvor vi har tid til at være dovne og dermed have tid til at tænke os om?

Den kommer uden tvivl til at betyde, at nogle arbejdsfunktioner og jobs vil forsvinde. Det skaber plads til andre jobs og forhåbentligt plads til, at vi mennesker kan lave noget, der er mere interessant og udviklende, og det skal vi udnytte. Men det kræver, at vi sørger for at (kunne) bestemme, hvilken betydning maskinerne skal have.

Forskeren Lene Tanggaard peger på, at hvis vi antager, at maskinerne kan klare alt det strømlinede arbejde, så er den kunstige maskinalder måske tiden til at genoplive alt det, som ikke er snorlige. Det kreative og det eksistentielle kunne få en opblomstring siger hun, evnen til at tænke kritisk, se muligheder og håndtere usikkerhed, så mennesker bliver bedre til at leve et godt liv uden unødige mistrotil. Jeg håber virkelig, at hun får ret. Og jeg tror på, at I har fået et godt fundament til at leve i og ikke mindst præge denne nye virkelighed.

Jeg hørte i år forfatteren Knud Romer sige, at ”grunden til at lære sprog er, at man får hele verden foræret en gang til. Vi får også vores eget sprog foræret en gang til fordi vi bliver mere bevidste om os selv og vores egen selvforståelse”. Og det er helt sikkert, at kunsten, litteraturen og sproget bidrager til at udvide ens horisont og håndtere verden. Det samme gælder efter min mening den naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige indsigt, som I har fået gennem undervisningen. Jeg håber at I vil bruge alt dette som en platform, og jeg er sikker på at I vil være med at præge udviklingen til det bedre med jeres engagement og den ansvarlighed, vi har set hos jer.

Jeg håber, at I fremover giver jer tid til at bruge jeres værdikompass mere end jeres ur, at I bruger tid på at dovne, at undre og forundres. At være et stærkt menneske er at have nogle klare værdier, som man er parat til at sætte spørgsmålstegn ved og som man vil dele med andre og som også dur i modgang. Og det er i samspillet med andre, at man finder ud af, hvilke værdier der holder, så man lige så stille flytter sit kompas. Det er jeg sikker på, at I har fået forudsætninger til gennem jeres gymnasietid via undervisningen og via det stærke fællesskab, I har haft med hinanden.

Og så et lille Ps. Jeg spurgte for øvrigt også ChatGPT'en, hvad fordelene er ved at tage en STX-eksamen, og fik følgende svar: Faglig bredde, analytiske og kritiske tænkeevner, personlig udvikling og adgang til videregående uddannelse. Men det ved I jo godt allerede.

Tusind tak for de tre år på Aarhus Katedralskole. Om lidt bli'r her stille, når I forlader skolen og går ud ad porten, men vi vil huske jer som en helt særlig årgang. Tak for sangen og tillykke med jeres eksamen.

Med disse ord dimitterer jeg jer, årgang 2023, fra Aarhus Katedralskole.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/lone-eibye-mikkelsens-translokationstale>